

NICHT IM KÜHLSCHRANK BLÜHEN DIE BLUMEN

Zusammenfassung

Franjo Kard. Kuharic, Erzbischof von Zagreb, unterstreicht in seinem Artikel den Wert einer menschlichen Person. Darauf müssen schon die Eltern bei ihren Kindern achten, denn den ewigen Wert der Person finden wir auch bei den Kindern. Um das einzusehen, bedarf es eines Klimas des Gebetes in den Familien, denn verbunden mit aktiver Teilnahme an den Sakramenten darin besteht der Grund einer religiösen Erziehung.

Nikola Hohnjec

VJERA I MLADI

Mladi u Objavi i Crkvi

Kada govorimo o mladima, mislimo na one pojedince, skupine ili pak na cijeli naraštaj koji se nalaze u životnom razdoblju što ga omeđujemo djetinjstvom, na jednoj strani, odnosno odraslošću, na drugoj. U ovom predavanju dajemo sažeti prikaz u vezi s mladima u Objavi, manje o poruci u sebi, egzegetski, a više u obliku razmišljanja i usmjerenja. Tražeći mjesto mladih u Crkvi, s jedne strane promatramo dugi povijesni hod, a s druge strane posebno uočavamo suvremeno izdvajanje problematike mladih u svijetu, što nije bez odjeka ni u Crkvi. Mi to činimo kao odrasli, razmišljajući pri tome o vlastitoj mladosti i otkrivajući je kako bismo se bolje odnosili prema današnjim mladima.

I. *Mladi u Svetom pismu*

U Objavi Bog najprije oslovljava čovjeka. Bog je stvorio čovjeka na svoju sliku. U čovjeku Bog želi imati partnera. Božje stvaralačko djelo i njegova riječ očekuju pak da ih čovjek sluša i razvija. Kakav je Bog, takav je prvotno i čovjekov odnos prema Bogu i bližnjemu.

A) Gotvo u svim *starozavjetnim spisima* iznose se iskustva i svjedočanstva mladih, bez obzira na to radi li se o njihovu životu i djelovanju, o njihovu suživotu s odraslima i starima ili o njihovu mjestu i potrebama.

1. Značajni biblijski likovi obično su prikazani već u mladenačkoj dobi. Tako *pozivi* u Starom zavjetu dobro odražavaju mladenačke mogućnosti ostvarenja. Tipičan je prorok Jeremija, koji najprije odbija proročki poziv izgovarajući se: »Ja ne umijem govoriti, dijete sam« (Jr 1, 6). Tjelesno je, kao mladić, već odrastao i zreo, ali ne po iskustvu, utjecaju i autoritetu.¹ Na zborovanju mladić treba da šuti i sluša, a Božji poziv traži od njega da raskrinkava krivo i podiže dobro, a to je zadatak odraslog ili, još bolje, starog čovjeka. No sam ga Bog riječju, gestama i poslanjem osposobljava za Božjeg čovjeka, proroka. To Božje iskustvo mladosti Jeremija će nositi dalje kroz život koji dijeli s Bogom koga naziva prijateljem od mladosti (Jr 3, 4).

Proroci se ne gube u sitnim pa ni u velikim brigama svojega vremena. Bore se protiv pokvarenosti i grijeha u narodu, svjedoče o Božjoj ljubavi i vjernosti, ali nailaze uglavnom na okorjelost i odbijanje kod vođa i u narodu. U nezahvalnom vremenu i teškom stanju, kada je narod kao cjelina prepušten Božjoj srdžbi i bez izlaza, proroci nisu očajni nego ipak očekuju obrat za budućnost i izabrane. Bog sprema novi odnos, čovjeku će dati novo srce i nov duh. Po novoj naravi Bog će osposobiti čovjeka za novi savez (Jr 31, 31—34; Ez 11, 19; 18, 31; 36, 26). U novom odnosu svi će poznavati Boga jer je Božji duh izliven na svakog čovjeka pa će svi postati dionici novog stanja pred Bogom. Prorok spominje samo rubne sudionike, prije svega mlade: »Proricat će sinovi i kćeri; mladići će imati viđenja« (Jl 3, 1—2).² Upravo su mladi obdareni Božjim Duhom i osposobljeni za preuzimanje života pred Bogom i za gledanje u dobru budućnost.

2. Mesijin dolazak priprema se obraćenjem *generacija*.³ Zadatak je proroka Ilije prije Mesijina dolaska, a i Isusova preteče Ivana Krstitelja »obratiti srce otaca k sinovima, a srce sinova k očima...« (Mal 3, 24; usp. Sir 48, 10; Lk 1, 17). Malahijino proroštvo i danas je aktualno kada poziva očeve da ispitaju svoju vjeru i potvrde je okrećući se sinovima. Jer zadatak je očeva prenijeti na mladi naraštaj vjeru koju su primili i iskusili (Pnz obiluje poticajima). Iskustva i svjedočanstva prijašnjih generacija obvezuju na kontinuitet (mudrosjia literatura). Poradi vjernosti i Božjeg blagoslova očevi su ponizni i poslušni pred onim što im je predano. Stariji su prvi pozvani na vjerno i osobno služenje mladima. Mla-

¹ Usp. E. VOGT, *Geremia. Skripta*. Roma 1970—1971, 95.

² Svoje nastupe na radiju A. Exeler počinje navođenjem poznatog Joelovog proročanstva: A. EXELER, *Muss die Kriche die Jugend verlieren!*, Freiburg-Basel-Wien 1982, 17.

³ Isto, str. 17—18; K. HEMMERLE, »Kako mladi k Crkvi? Kako Crkva k mladima?« u *Internationale katholische Zeitschrift — Comnunia* 12 (1983) br. 4, 306—317, SKS br. 53, str. 34—39.

di, spremajući se za život, pridonose poštujući i prihvaćajući ulogu starijih. Učenjem i suradnjom sa starijom generacijom put do preuzimanja odgovornosti postaje kraći. Međusobno služenje obećava sklad i razvoj među generacijama.⁴ Ni čovjek pojedinac pa ni cijeli narod ne vide uvijek i jasno pravi put. Zato sam Bog potvrđuje i pokazuje da su život i predanje za druge pravi put u osmišljavanju vlastita života. On je sam nazočan u zbivanju, služi i zahvaća u prilog svojeg naroda. Obećava i samog Božjeg slugu kao posrednika služenja među ljudima i prema Bogu (Deuteriozaija). Time Stari zavjet pokazuje da je put služenja uvjet za miran suživot i njegov uspjeh.

3. Prilike u kojima danas mladi žive doista su nemirne i nesigurne: nemotivirani su, mnogi ih žele pridobiti i zato oni s pravom traže svoje *mjesto*. Treća glava Danielove knjige dobro odražava opću situaciju mladih i daje nam naslutiti da su prvotno plemeniti. Trojica su mladića na sudu zbog svojeg nazora na svijet. Prijete im smrtnom kaznom, a oni odgovaraju dosljedno i vjerno: »Bog naš kome služimo, može nas izbaviti iz užarene peći... No, ako toga i ne učini, znaj o kralju, mi nećemo služiti tvome bogu ...« (Dn 3, 17—18). I zatim slijedi izvršenje kazne, bacanje u užarenu peć. Imena su se i slike iz Danielove knjige promijenili, ali ne i situacija, jer Nabukodonozorovo mjesto zauzimaju drugi diktatori, vlasti i sile, a mjesto užarene peći, dolaze druga sredstva mučenja, i čovjek, osobito mladi čovjek, biva lišen slobode.⁵ Ovo bi nas mjesto moglo dovesti do sasvim konkretnih činjenica u vezi s manipuliranjem današnjim mladima, no mi ovdje kao odrasli tražimo svoje mjesto u crkvenom zauzimanju za *potrebe* mladih. Možemo se ponovno približiti Danielovoj knjizi, pogledati i čuti: »Tada se kralj Nabukodonozor zaprepasti i brzo ustade. Zapita svoje savjetnike: 'Nismo li mi bacili ova tri čovjeka svezana u oganj?' Oni odgovore: 'Jesmo kralju!' On reče: 'Ali ja vidim četiri Čovjeka, odriješeni šeću po vatri i ništa im se zlo ne događa' ...« (Dn 3, 24—25). Tu uočavamo da četvrti čovjek nije bio osuđen, nije bio dakle u bezizlaznoj situaciji, a pridružio im se.⁶ Dijelio je njihovu sudbinu, spreman s njima i propasti. Dolazi preokret jer više nisu bili sami. I trojica mladića, ugrožena i u smrtnoj stisci, postaju dionici slobode svojega partnera koji im se pridružio. A taj četvrti čovjek danas može nositi mnoga imena: to može biti roditelj, odgajatelj, prijatelj ili svećenik, može biti dobrovoljni pokret i suradnja, hodočašće ili izlet, može biti vjeronaučna ili bogoslužna zajednica.

B) Možemo reći da *Novi zavjet* svoju poruku o životu i svjedočenju Isusa Krista iznosi uglavnom mladenački, što ne znači nezrelo, nego otvoreno i oduševljeno. O tome govore Isusovi susreti s mladim ljudima

⁴ Crkveni pastoralni rad s mladima temelji se na služenju, o čemu govori i najnoviji priručnik: G. BIEMER, *Der Dienst der Kirche an der Jugend, Grundlegung, und Praxisorientierung*, Freiburg-Basel-Wien 1985.

⁵ Isto, str. 17.

• Na istom mj.

kao i sam njegov mladenački život. Apostoli i mlada Crkva prožeti su evanđeljem pa izabiru novu životnu mogućnost i stvaraju živu Božju zajednicu.

1. Među Isusovim susretima s mladima evanđeoski *susret s bogatim mladićem* neiscrpivi je izvor razmišljanja o temi mladih (Mk 10, 17–22). Papina poruka za Međunarodnu godinu mladih obilno se i naširoko njime služi uzimajući ga kao okosnicu svojeg izlaganja o mladima.⁷ Taj evanđeoski navještaj pozivlje nas na susret s Isusom i mladim čovjekom. U prvom dijelu susreta opisuje se *kako mladić* pristupa k Isusu. K njemu ga nisu doveli dosada i prosječnost.⁸ Ima povjerenje u Isusa i iznosi mu ono bitno: *dobri učitelju, što mi je činiti da moj život bude sretan, uspio i vječan?* Otvorio se Isusu i upravo od njega traži odgovor. Isus najprije upućuje na Boga: nije na prvome mjestu učitelj ili svećenik, nego je Bog dobar, on ima autoritet i on daje odgovor za život. Od Boga i Isus crpe kada susreće mladića. Isus od njega ne traži neke nove i posebne duhovne vježbe, nego ga podsjeća na Savez i njegove obveze.⁹ Mladić je zadovoljan, pa to je činio od rane mladosti. Čestita mladost njegovu je bogatstvo i ona ga je dovela Isusu. No, Isusov susret s bogatim mladićem ima i svoj drugi dio i novi početak: Isus je dirnut, sa simpatijom i ljubavlju pogleda mladića, zavije ga i zovne na posebno nasljedovanje u krug najbližih suradnika. Mladić dobiva poziv i ponudenu šansu da izabere drukčiji i novi život. On se, međutim, ne odlučuje na to novo nasljedovanje. Radije odlazi, makar tužan, u anonimnost i zaborav. Sigurnost u imetak odvaja ga od Krista. Poziv na apostolstvo povezan je s rizikom u koji se ulazi samo vjerom u Krista, koja daje odvažnost za novo stanje i osposobljava za drukčiji život.¹⁰

2. U evanđeljima susrećemo veliki broj mladih ljudi. Pogledajmo, međutim, samog Isusa. Za njega Luka govori da je na prijelazu iz djetinjstva u mladića napredovao u mudrosti, rastu i milosti (2, 52). Mladost je karakteristična upravo po rastu. U Isusovu nastupu i navješćivanju kraljevstva Božjeg očituje se mladenaštvo koje u sebi krije samosvijest zrelosti i mudrost starosti.¹¹ Premda odrastao, Isus nije izgubio ništa od mladenačke nade, mladenačke želje i mladenačkih snova. »Oganj dođoh baciti na zemlju, pa što hoću ako je već planuo!«, mogao je reći samo mladić (Lk 12, 49).¹² Isus se obraća i sadašnjem trenutku pa stoga i sada treba okrijepiti umornog i opterećenog (Mt 11, 28). U njegovu doba nema nade u političko, privredno pa čak ni u religiozno rješenje ži-

⁷ Tri poruke Ivana Pavla II. u Međunarodnoj godini mladih, *Mladi i nada*, Zagreb 1985, 19–61.

⁸ Usp. biblijsko-pastoralni pristup događaju s bogatim mladićem, u: A. STEINER – V. WEYMANN, *Jesus Begegnungen*, Basel-Zürich-Köln 1982, 81.

⁹ Na istome mj.

¹⁰ Usp. biblijski niz »Biblija u živo«, G. BETZ, *Nägel mit Köpfen, Jesus und der reiche Mann*, München 1985, 12–13.

¹¹ H. U. von BALTHASAR posvećuje Isusovom djetinjstvu cijeli članak u: *Internationale katholische Zeitschrift – Communio* 12 (1983), br. 4, 301–305, SKS br. 53, str. 40–42, usp. 40.

¹² Na istom mj.

votnih teškoća; zato on pozivlje mlade i najrazličitije ljude gradeći od njih svoju Crkvu: od Petra do Jude, od bogatog mladića i razvratne Marije iz Magdale. Isus je dobri učitelj i svjedok života i on uporno ističe sebe kao put, istinu i život, svjetlo i izvor (Iv). Sa svojim je intenzivno i stalno povezan. Cijeli *mladenački Isusov život* ide prema vrhuncu potpunog utjelovljenja. No, mladenački polet Isusova svjetskog poslanja rasplinuo se kod raspeća. I tako je umro u dobi koju su Rimljani nazivali 'juventus', mladost.¹³ Isusova djela i riječi pomažu da živimo dalje. Isus Krist konačni je osloboditelj i pratilac ljudi i nakon smrti, jer je živ. U susretu sa slomljenim madićima, učenicima na putu u Emaus, podiže ih i daje ohrabrenje za novi početak (Lk 24).¹⁴

3. Orijentirajući se prema Isusovu životu, imamo mjerilo za pravi život.¹⁵ Slika Božja za kršćane znači suobličiti se sa savršenom slikom Božjom — Isusom Kristom. Čovjek Isus Krist mjera je kršćaninove sličnosti s Bogom¹⁶ Misliti u tom smjeru, pouzdavati se i ostati na putu, to nas mijenja, zapravo, mora nas promijeniti. Tako je Bog, prema novoza-vjetnom shvaćanju, prisutan ne samo među ljudima nego je iskustven i u ljudskom djelovanju. U evanđelju je rečeno sve o Bogu i čovjeku, ali u povijesti koja povezuje Boga s čovjekom još nije rečeno sve, jer sve nije proživljeno i odživljeno. Isus od nas u evanđelju traži obraćenje od lažne odraslosti; treba da postanemo kao djeca, tj. otvoreni, jednostavni i upućeni na tuđu pomoć, kako bismo mogli ući u kraljevstvo Oca koje je u Sinu samo takvim pristupačno (Mk 10, 15; Lk 18, 17).¹⁷ Nama je dano *evanđelje* i ne treba da ni od čega — a i ne smijemo — samovoljno graditi Crkvu. U njoj se radi o zajedničkom prilagođavanju evanđelja koje postoji otprije i prijašnje su nam ga generacije u Crkvi predale. No cijelo je evanđelje mišljeno i životvorno za budući naraštaj.

4. Evanđelje je, kao san o boljemu svijetu i utopija boljega svijeta, novo i vječno mlado. Crkva ne vjeruje samo u Boga nego i u svoju mladost. Apostol Pavao duboko vjeruje u svoje zajednice (1 i 2 Kor, Fil...). Crkve su bile mlade i nove pa su potrebni vodstvo i povezanost. Crkva uzeta u svojem zadivljujućem nastajanju uvijek stoji na strani onih koji traže nove putove.¹⁸ Ona i danas smije biti prostor novoga i kvalitetnog. Crkva je od početka nosila u sebi doživljaj novog:¹⁹ bila je ponosna na novu radost, novo stvaranje, na novi život i usmjerena je na novo nebo

¹³ Na istom mj.

¹⁴ Usp. A. STEINER — V. WEYMANN, *nav. dj.* str. 91—112.

¹⁵ Papa Ivan Pavao II. na Veliki četvrtak 1985. potiče svećenike da u svojem nasljedovanju s ljubavlju utisnu u mlade sliku Isusa Krista. (*Mladi i nada*, str. 14.)

¹⁶ Usp. A. KELLER — W. RUPP, *Gottesbilder junger Menschen*, »Eine gewisse Wärme, ein gewisser Rückhalt«, Kevelaer 1981., 43.

¹⁷ Usp. H. U. von BALTHASAR, *nav. čl.*, str. 41.

¹⁸ Dakako, tu se krije ponešto idealizma i oduševljenja novoga duhovnog pokreta.

¹⁹ Usp. R. BLEISTEIN, *Jugend der Kirche — wohin?*, Würzburg 1982, 46; Sam biblijski pojam novosti vidi kod K. KERTELGE, »Jugend — Neuheit, bevorrechtetes Thema im Neuen Testament« u *Concilium* br. 32 (1975) 410.

i novu emlju. A tu je sam Bog na djelu: »Evo sve činim novo« (Otk 21, 5). Sigurno je ovaj božanski izričaj zajednički nazivnik svakog biblijskog sadržaja.²⁰ On je pripreman i izrečen kao obećanje onoga što se ima dogoditi na kraju. Ali u vjeri i kršćanskoj nadi mi već sada posjedujemo *novost* u Novom savezu koji je Isus uspostavio svojom žrtvom na križu i proslavom na Uskrs. Spomen tog događaja i zasluga obnavljamo u euharistiji (Lk 22; 1 Kor 11). Isus Krist posrednik je novog (Hebr 9, 15) i boljeg saveza (Hebr 8, 6). Novom savezu odgovara i novi čovjek (2 Kor 5, 17), koji živi novim životom jer je otkupljenjem Isusa Krista pozvan da sam u životu ostvaruje tu novost, ako drži i živi po novoj zapovijedi ljubavi (Iv 13, 34). Mjesto odličja »nov«, često bismo mogli staviti oznaku dinamičnosti, otvorenosti ili mladosti. U crkvama su sv. Pavla postojale čak i službe koje su se brinule za protok svježine i novost Duha (1 Kor 14, 3—4). Tako je bilo proroka koji su opominjali i hrabрили, bilo je osposobljenih da tumače jezike za samoizgradnju, i posvuda se pazilo na razlikovanje duhova (1 Kor 12, 10). Neposredna vremenska blizina Kristovu životu i apostolskim svjedočanstvima, kao i postojana nada u ponovni Kristov dolazak s Božje strane te vjerničko obraćenje i obnova, čine Crkvu privlačnom, izazovnom i mladom.

5. Poruka Isusa Krista i služba Crkve uvijek su čovjeku vjerniku, pa i mladu čovjeku ponuda i primjena otkupljenja. I zato je Crkva živa kada slavi *bogoslužje*.²¹ Ono nam približava i omogućuje susret s Kristom. Osobito je zanimljivo kako su u Korintu slavili Euharistiju (1 Kor 14, 26 si.): upravo se natječu u karizmi i sudjelovanju, tako da je sv. Pavao morao usklađivati njihovo svestrano zauzimanje kako bi ono bilo na izgradnju, a ne da izaziva nered i nadimanje. Jednodušnost je uvjet djelotvornosti: »Ako dvojica od vas na zemlji jednodušno zaištu što mu drago, dat će im Otac moj, koji je na nebesima« (Mt 18, 19). I onda slijedi već zajamčeno i poznato Božje druženje i prisutnost s moliteljima: »Ta gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima« (Mt 18, 20). Novi zavjet ističe da se kršćansko bogoslužje ne obavlja samo u kultu nego i u životu (Mt 5, 23). Tako nije dovoljno kultivirati izoliranu unutrašnjost, nego treba prakticirati evanđelje u svakidašnjem životu. Mladi se u bogoslužju euharistije rado približavaju Novom zavjetu koji je poznaje kao događaj i blagdan oslobođenja.²²

II. Mladi u Crkvi

Crkva pripada ovoj svjetskoj stvarnosti. Bitna joj je značajka upućivanje Bogu. To ju je u povijesnom zbivanju i štitilo da se ne poistovjeti sa svijetom i da s nekim razdobljem ne iščezne. Usprkos svojoj starosti,

²⁰ Usp. W. HAGEMANN — F. HASSELHOFF — H. WICKING, *Die Hauptsache. Spiele, Motetten, Meditationen für die Praxis des Schulgottesdienstes*, Wuppertal-Würzburg 1975, 118—120.

²¹ Usp. A. EXELER, *nav. du str.* 35—36.

²² Isto, str. 37.

ostaje mlada jer je upućena prije svega budućnosti s Bogom pa želi i danas buditi zanimanje za svoj put.

A) Mladi u dosadašnjem crkvenom hodu

Stanje je u vezi s današnjom problematikom mladih dvoznačno: nosi negativnu oznaku otuđenja, ali i pozitivnu oznaku nade. Crkva svakako po svojoj naravi želi posredovati novost i živjeti trajnu mladost sa svom odvažnošću.

1. Opasnost je za mlade u svako doba da ne postanu suvišna generacija. To je bio razlog studentskih nemira 60-ih godina. Dio tog raspoloženja prešao je na mlade između 15. i 20. godine. Mladi su razočarani zbog problema našeg vremena koji se nastoje riješiti sukobima, zbog ugroženosti životnog okoliša te prikraćenosti u radu i zaradi. Zato su karakteristični protuautoritet i odbacivanje neživotnih institucija. Crkva se usuđuje suočiti se i s *današnjom situacijom*. Mladima pokušava prići prije svega srdačnim ophođenjem svojih službenika, a onda smjericama. U obitelji, okolini i u društvu, ako se ne uzmu u obzir pojačana borbena i neprijateljska stajališta različitih skupova i napisa u nas,²³ Crkva ne nailazi toliko na protivljenje zbog vjere već zbog odsutnosti kršćanskih navika i mjerila. Time ne raste neko novo i nevino poganstvo koje bi trebalo da budi, ako ne simpatije, a ono bar sažaljenje kao u misijskim krajevima. Ne radi se tu o nekoj rudimentarnoj otvorenosti prema vjeri, već o izgubljenosti koja je izložena opasnostima straha i bijega.²⁴

2. Čini se da Crkva gubi mlade. Prepušteni su samima sebi. Mladi Crkvi kao cjelini pristupaju iskompleksirano moralistički. Zato mlade nastoji susresti i u modernim oblicima pa onda i negativistički pristup blijeđi. Usprkos buđenjima i znakovima rasta, *otuđenost* je od Crkve velika. Ona postoji i s obzirom na crkvenu nauku i obrede. S Crkvom se katkada ne identificiraju ni aktivni u njoj jer žive u raskoraku između onoga što čine i onoga što je poruka i norma Crkve navjestiteljice. Sigurno da vjera u Crkvu i u Boga nije isto. Ona nije razlog posljednjeg apsolutnog predanja i samoidentifikacije jer nije Bog.²⁵ Današnja Crkva nosi povijesne popratnice koje nisu nepromjenljive i ne sadrže ono bitno. Crkvi je prvotna zadaća: dovesti ljude Kristu. U tome ona treba da bude skromna i treba da mijenja svoje povijesne nadgradnje ako želi imati mlade.

Jasno je da Crkva u prošlosti nije imala proletarijat. I danas je to uglavnom tako. Ipak je proletarijat u Južnoj Americi danas u krilu Crkve pa tamošnju Crkvu možemo nazvati Crkvom mladih: Crkva u tamošnjoj mladeži vidi veliku snagu obnove... ima taj uvid... ne na teme-

²³ Usp. T. TRSTENJAK, »Stanje naše mladeži s obzirom na vjeru i nevjeru« u *Obnovljeni život* 36 (1981) br. 6, str. 478–505.

²⁴ Usp. K. HEMMERLE, nav. 61, str. 36.

²⁵ Usp. K. RAHNER, *Mein Problem*. Karl Rahner antwortet jungen Menschen, Freiburg im Br. 1982, 52.

Iju taktike, nego na temelju njihova poziva.²⁶ Bespravaši, rubni ljudi, uglavnom mladi, uzimlju Crkvu kao svoj zavičaj i utočište. I u istočnim zemljama kršćani su često proleterci socijalizma tako da seljaci i radnici upravo u Crkvi vide prostor za služenje slobodi i jednakosti.

Mladi se boje i nesigurni su. Crkva ispravno upozorava kako nema razloga za strafi i da treba dati oduška dubokim težnjama koje vode sreći, istini, ljepoti i trajnoj ljubavi.²⁷ Pa ako je put i zahtjevan, postoje i darovi, iskustva i pomoć drugih da bi se prevladale teškoće.

3. Treba da kažemo kako gotovo nikada kao danas nije bilo udaljanja od Crkve tako velikog broja mladih.²⁸ Crkva, svjesna ozbiljnosti, vraća se na izvore Svetog pisma i duge crkvene predaje, pita se o naravi i svojim kvalitetama kako bi mladi i danas u njoj mogli vidjeti i iskusiti *nadu*. Ona je oduvijek znak i sredstvo Božjega djelovanja. I prema Drugom vatikanskom saboru, u pastoralnoj konstituciji *Radost i nada*, ona je znak zajedništva jedinstvene službe.²⁹ Crkva zna da je rad s mladima više od ponavljanja zabrana i nabiranja moralnih načela. Ona je to radila, a tek u posljednje vrijeme znade se pojaviti poneki proglas ili pobudnica. Crkva izvlači mlade iz zaborava i s ruba događanja. Priopćava im potrebno zajedništvo. Crkva je upravo za njih zaštitnica novog, boljeg i drukčijeg života s Kristom. Takva Crkva budi interes mladih. I dolazi do preokreta u odnosu prema Crkvi — što je više od društvene tutorske simpatije prema kulturnoj baštini i više od humane sućuti prema staroj građevini — tako da joj mladi vjeruju i izabiru je za dom i obitavalište.³⁰ Dakako, kritičnost treba da i dalje ostane: dijalogom i pomoću starijih gradi se Crkva. Da bi tome pridonijeli, mladi mogu otkriti krštenje već kao poziv i zadatak. I ako su svi odrasli bez upita, je li to po sebi razumljivo?³¹ Krivo je svakako u Crkvi sebe ili instituciju smatrati samodovoljnom i samozadovoljnom. Crkva je živa ako postoji koegzistencija i suradnja u služenju.

4. *Prošla su vremena* župne mladeži, društava mladih i njihovih moćnih pokreta.³² Bilo je to religiozno svrstavanje s točno poznatim ciljevima i sredstvima za njihovo postizanje. Procesom preuzimanja i priučavanja moglo se napredovati. To je bio nastavak odgoja od doma. I odgoj je za vjeru dolazio od doma. Odgojem se stjecao autoritet i mladi su priučavani na pojedine zadaće. Crkva je tako postupala prema djeci i mladima na svim razinama: govorila je o mladima u okviru odgoja.³³

²⁶ Usp. A. EXELER, *nav. dj.*, str. 13.

²⁷ IVAN PAVAO II., *Mir i mladi idu zajedno*. Poruka Njegove Svetosti Ivana Pavla II. na Svjetski dan mira 1. siječnja 1985., 5.

²⁸ Usp. K. HEMMERLE, *nav. čl.*, str. 34.

²⁹ Usp. R. BLEISTEIN, *nav. dj.*, str. 27.

³⁰ Usp. W. ZAUNER, »Mladi — nada 2a Crkvu?« u *Theologisch praktische Quartalschrift* 131 (1983), br. 2, str. 127–133, SKS br. 52, str. 20.

³¹ Usp. A. EXELER, *nav. dj.*, str. 20.

³² Usp. W. ZAUNER, *nav. čl.*, str. 17.

³³ Kako se vidi iz Denzingera, crkveno učiteljstvo se jedino (i škrto) izjašnjava o mladima u okviru odgoja.

Pitanja mladih obrađivana su još samo prilikom primanja sakramenata. To je bilo ponajviše praktično i pravno gledanje na dob, valjanost i dispozicije za pristupanje pojedinim sakramentima. I tako je trajalo stoljećima. Programatsko bavljenje mladima, bavljenjem njihovim problemima nije postojalo. Što se tiče te duge nepoznate brige za mlade u crkvenom životu, moguće je sažeto reći da su upiti i poticaji mladih od Grgura XVI. do Pija XII. bili odbijani, prešućivani ili osuđivani.³⁴ Pojam životnog poziva i zvanja, nekada rezerviran samo svećeničkim i redovničkim kandidatima, posljednji Sabor proširuje na sve mlade: svi su već po krštenju pozvani da u Crkvi budu aktivni »udovi Krista svećenika, proroka i kralja«, čime nije zastupljeno posebno posvećeno i »službeno« nasljedovanje Krista.³⁵ Suočena sa sekularizacijom i poučena demokratizacijom, Crkva sve više svoj izričaj vjere prilagođava novonastalom stanju i okolnostima. Ne napušta i ne zanemaruje obveze prema predaji, ali promatra i iskustva i očekivanja svijeta. Prema Hemmerleovoj formuli: prvenstvo starog (predaja), prvenstvo novog (proces rasta u vjeri) i prvenstvo jednog (dijaloški suživot i izgradnja), Crkva pronalazi rješenja i za danas.³⁶ Danas ima mnoštvo orijentacijskih dokumenata: sabor i sinode, papa i biskupi, skupine i pojedinci. Poticaji dolaze i odozdo. Mnogo je pokušaja, suradnje i ponešto uspjeha. Mladi se pokreću i Crkva ih nastoji razumjeti i pomoći im.

5. Pastoral mladih nastojao je spoznati razloge i namjere konkretnog ponašanja mladih ljudi da bi pripremio poruku Isusa Krista, usmjerio je prema cilju i učinio je izazovnom. *Briga* oko zajedničkog traženja znači slijediti shvaćanje i pokušaje mladih. Stariji bdiju da vjera bude neizmjenjena, neprešućena i prihvaćena, ali vjerska predaja živi je proces koji omogućuje stvaralačka vjera.³⁷ Predaja se događa tako da evanđelje postaje poruka, a Crkva prostor za mladi naraštaj. Ne radi se najprije o tome kako mlade privedi Crkvi, ni o tome da se mladi u njoj prilagode, nego se radi o tome da mladi na svoj način konstruktivno obnove Crkvu. Pastoral mladih polazi od otvorenosti mladog čovjeka, gdje je pravi put objediniti staro, novo i vlastito.³⁸ Treba imati u vidu katekumensku situaciju današnjega mladog čovjeka koji je doduše kršten, ali nije preuzeo Kristov zadatak poslanja u Crkvi.³⁹ Pastoral mladih nije međutim tako uzak da bi se tu radilo samo o spremanju, dijeljenju i obnavljanju sakramenata. Radi se o svestranom otkrivanju i sazrijevanju kršćanstva. U tu svrhu nastaju u Crkvi novi duhovni preporodi i pokreti. Otkriva se prije svega zajedništvo i njeguje molitva. Na tim se iskustvi-

³⁴ Crkvena briga o mladima uistinu je bila uska i siromašna, što je i navelo na spomenuti negativni sažetak: Y. CONGAR, »Soll das Christentum übermittelt oder übernommen oder frei und neu interpretiert und gelebt werden?« u *Concilium* br. 32 (1975) 422.

³⁵ *Mladi i nada*, str. 39.

³⁶ Usp. K. HEMMERLE, nav. čl., str. 35.

³⁷ Usp. A. EXELER, nav. dj., str. 22.

³⁸ Usp. K. HEMMERLE, nav. čl., str. 39.

³⁹ Usp. R. BLEISTEIN, nav. dj., str. 52 i 60.

ma može učiniti da »je neposredno i radikalno življeno kršćanstvo uvjerljivije i bogatije od često čudnih i drukčijih iskustava suvremenog čovjeka«. ⁴⁰

Važno je razdoblje mladenaštva između 12. i 18. godine, kada nastaju temeljne promjene. To je vrijeme za obraćenje Isusu Kristu. Tada se nastupa kritički i treba biti originalan kako sam papa Ivan Pavao II. daje pravo mladima kada im nakon svojeg pastoralnog putovanja po Njemačkoj odgovara: »I kritički upiti današnjih mladih upućeni Crkvi zaslužuju osobitu pažnju, jer se u njima artikuliraju teškoće odraslih«. ⁴¹ Crkva uči od ljudi na putu, zna da se mora obnavljati ako želi ostati vjerna Gospodinu i mora doraslo odgovarati poticajima svojega vremena. Crkva se sama vraća evanđelju i želi biti sestra, službenica i siromašna, kako bi mladima bila prava Crkva mogućnosti i poziva. ⁴²

6. Kršćanima je na radost to što dobar broj mladih ide u crkvu pa to podržava nadu. Mladi tu nadu šire i žive u skupinama, zajedništvu i u bratstvu. ⁴³ Na prvi pogled može zvučati čudno, ali se ipak može reći da se u mladih mnogo toga *odigrava u bogoslužju*, jer su molitva i rad, te bogoslužje i život povezani. ⁴⁴ Potrebni su susreti da bi se vidjelo da je vjera živa ljudska i mlada. Bogoslužje ostaje živo samo tako dugo dok se pridonosi i stvara i dok u mogućim razmjerima ostaje improvizirano. ⁴⁵ Ono daje iskustvo da čovjek nije sam, sam Bog ga prihvaća zajedno s drugima i uistinu treba pokušati s njime živjeti. Bogoslužje znači i služenje Bogu i zauzimanje s njim. To je prostor djelovanja Isusa Krista kamo se unosi vlastiti život i život drugih. Mladi žele i vlastite tekstove i pjesme, premda su oni literarno i glazbeno manje vrijedni. Upotrebljavaju tekstove i pjesme koje crpu iz života i čiji jezik i melodiju razumije današnji čovjek. I svećenik, makar nije dužan moliti vlastitim riječima, dobro čini ako ima sposobnost da tako moli, kada to u mnogim zgodama čine i papa i biskupi. Bogoslužje s mladima lakše je provedivo ako s njima rade mladi svećenici. Kada se sve dobro pripremi, euharistija uistinu može biti slavlje oslobođenja i djelotvorno sjećanje na spasenje koje je na svijet donio Isus Krist. Nekada se na početku mise i molilo Bogu koji razveseljuje mladost. Krist obnavlja spasenjsko djelovanje i bratska gozba svih sudionika već je znak zajedništva s Bogom. Pokora, ako je potrebna i sakramentalna, pomirenje je s Gospodinom zajednice. Sakrament potvrde blagdan je poslanja. Brak je pak preuzimanje odgovornosti i dostojanstva vlastite obitelji. I sv. red, kao posebno posvećenje u Crkvi podijeljen je za služenje Božjim otajstvima. Stvoreni su i drugi oblici bogoštovlja. Dosta je udomaćen križni put. U novije vrijeme njeguju se spontana molitva, meditacija i religiozni kružoci. Postoje i hodočašća

⁴⁰ Usp. K. HEMMERLE, *nav. cl.*, str. 39.

⁴¹ R. BLEISTEIN, *nav. dj.*, str. 34.

⁴² Usp. W. ZAUNER, *nav. čl.*, str. 20.

⁴³ Na istom mj.

⁴⁴ Usp. A. EXELER, *nav. dj.*, str. 36.

⁴⁵ Isto, str. 33.

(pješice). Tu su zatim festivali i priredbe. Svako religiozno zauzimanje treba da bude prožeto životnim svjetlom za kršćanski život. Utjelovljenje nije naime samo povijesni događaj i završena stvarnost već se ono ponavlja i događa tamo gdje se ljudi u Isusovu Duhu susreću u Crkvi.⁴⁸ Treba poći k mladima u nesebičnom služenju radi usmjerenja na Isusov put.

7. Tko pristupa mladima i radi s njima mora imati moralni ugled i osjećaj odgovornosti pred istinom i pred sugovornikom.⁴⁷ Mladi traže uzore i nalaze ih u velikih kršćana. Takvi idealni ljudi daju mladom čovjeku iskustvo uspjeha na religioznom, socijalnom i političkom području. Zanimljivo je ponašanje don Camilla i njegov razgovor s Kristom o svim problemima.⁴⁸ On razgovara neprestano s njim kamo god ide i gdje god stoji kao da je to najrazumljivije na svijetu. I ne čini on to radi neke koristi, nego zato da onaj tko nam je dao život sudjeluje u svemu, pa i u onome što ne ide dobro. U tim se razgovorima javljaju i dopuštena su proturječja i suprotnosti, hvale i tužbe. Takav razgovor može biti primjeran za ophođenje mladih na religioznom području.

Inače, sveci su kao pastiri mladih jer se sami ponašaju mladenački. Euzebije kaže u svojoj *Crkvenoj povijesti* o mučenici Biondini da se pomladila kao okrunjeni ratnik ispovijedajući svoju vjeru (I, 19). Nema starih svetaca, jer svi su oni do starosti mladi. Premda neki suvremenici govore da je Petar pijan (Dj 2, 13), a Pavao lud (Dj 26, 24), upravo su oni žarom i oduševljenjem prenijeli kršćanstvo i obnovili svijet. I makar su mnogi crkveni dostojanstvenici sažaljevali naivnost Ivana XXIII., ipak je on nastupio proročki i pokazao mladost kršćanstva u Katoličkoj crkvi i time promijenio svijet.⁴⁹ Sv. Benedikt u svojem Pravilu traži da se mladi pitaju za mišljenje, ne toliko radi prebrojavanja glasova ili suodlučivanja, nego zato što oni često bolje prosuđuju prilike, a bolje ih znade voditi i Božji Duh (gl. 3). Mladenački je sa svojom braćom postupao i sv. Franjo pa je franjevaštvo značilo najveći primjer mladenačkog izvora. Sv. Martin nije npr. toliko privlačan kao biskup, koliko onda kada je kao 18-godišnjak sa siromahom podijelio svoj kaput. Bilo je mladih u povijesti koji su, usprkos smetenosti i zaprekama starijih, povelili Crkvu naprijed. No tradicionalni modeli svetosti mladih, kao sv. Alojzije Gonzaga ili sv. Terezija iz Lisieuxa, nestali su s horizonta težnji mladih i oni danas više cijene velike kršćanske proroke, proroke povijesnih promjena, kao što su L. Walesa, predsjednik bivših nezavisnih sindikata »Solidarnost« u Poljskoj, ili ubijeni M. L. King, borac za crnačka prava, ali i dru-

⁴⁸ Usp. A. KELLER — W. RUPP, *nav. dj.*, str. 43.

⁴⁷ Papa Ivan Pavao II. potiče na Veliki Četvrtak 1985. svećenike da budu mladima uzor moralnog ponašanja. (*Mladi i nada*, str. 10)

⁴⁸ Don Camillo poznat je po humorističkim, satiričkim i paradoksalnim suprotstavljanjima talijanskim komunistima; prije desetak godina sličan je stav zauzeo i prema novim generacijama mladih.

⁴⁹ Usp. E. BALDUCCI, »Die Anziehungskraft, die der Absolutheitsanspruch des buchstäblich verstandenen Evangeliums auf die Jugend ausübt«, u *Concilium* br. 32 (1975) 417.

gi koji su, žrtvujući svoj život, sačuvali odgovornost pred poviješću.⁵⁰ Mladi danas cijene i duhovne uzore kao što su Majka Terezija iz Indije, koja u ime siromaha zaklinje na solidarnu ljubav i zahtjevnu istinu, ili brat Roger, prior Taizća, koji svojim religioznim zauzimanjem za bratstvo pozivlje mlade na kontemplaciju, aktivnost i radost. Majka Terezija i brat Roger vjerodostojni su i zato imaju poslušne i slušatelje. Ne govore tu više samo njihove riječi i djela već iz njih govore snaga i duhovna moć koja pokreće.⁵¹

8. U korizmenoj poslanici naš nadbiskup kardinal Franjo Kuharić govori mladim vjernicima Zagrebačke nadbiskupije o potrebi odvažnosti za vjeru.⁵¹ Onima pak, koji uobičajene vjerske apele nazivlju političkim pokušajima, govori pomirljivo: Ne, crkva nije opasnost za mlade.⁵² Jer ona uči ljubiti Boga i čovjeka u svakom sistemu i u svakom narodu i u svakom društvenom uređenju, jer Crkva odgaja savjesti za istinu i pravednost.⁵³ Ljudi često doživljavaju, zbog toga što pokazuju i prakticiraju kršćanstvo, piše naš Nadbiskup, osobito *kod nas, i to osobito mladi ljudi*, ismijavanje ili čak psovanje.⁵⁴ I tko se od mladih upušta s Crkvom i Kristom u život, ne može računati sa svestranim napredovanjem, a još manje prestižem. Mladi tako vide i možda i dozive da je kršćanstvo bitno povezano s križem.

9. Ponavljanje velikih sadržaja postaje monotono ako u te sadržaje ne ulazi ništa novo: ako nema svježeg zraka, nove hrane i dalekih horizonata. I suvremenom svijetu papa Ivan Pavao II. dobro govori: »Crkva je prava mladost svijeta.«⁵⁵ I Crkva zaštitnica proročke i anticipativne perspektive i alternative života može biti na strani mladih ljudi jer ih čuva i sprema za budućnost. Mladima i pripada budućnost ukoliko je budu živjeli i ako za nju budu odgovorni. Crkva zabrinuta za mlade zanimljiv je i blagodatni fenomen, i mladi su na njezinoj strani jer im osobno usmjerenim pastoralom omogućuje pristup istini življenja po vjeri.⁵⁶ U ohrabrenju za novo mladi ljudi mogu iskusiti da Crkva zapravo ima budućnost i da nosi razlog nade. Crkva je s mladima u kušnjama. Raduje se dolasku svakog pojedinca. Brojčano gledano, utješno je, ali i s pažnjom, čuti riječi sv. Augustina: »Bog ima mnoge koje Crkva nema i Crkva ima mnoge koje Bog nema.«⁵⁷ Važno je kršćanstvo pojedinih ljudi. Zato Crkva, polazeći osobno i od pojedinaca, može obnavljati svoju mladost: »Bože, nek tvoj narod vazda klikće jer mu se obnavlja mladost ...« (Zborna molitva, utorak, VI. tjedan nakon Uskrsa). Mladost

⁵⁰ Usp. R. BLEISTEIN, *nav. dj.*, str. 43

⁵¹ Usp. FRANJO KARDINAL KUHARIĆ, *Kako je lijep čist narastaj. Razgovor s mladićima i djevojkama — onima koj vjeruju, koji sumnjaju i koji ne vjeruju*, Zagreb 1985, str. 44—47.

⁵² Isto, str. 43.

⁵³ Isto, str. 42—43.

⁵⁴ Isto, str. 42.

⁵⁵ *Mladi i nada*, str. 61.

⁵⁶ Usp. R. BLEISTEIN, *nav. dj.*, str. 46—47.

⁵⁷ Isto, str. 7.

Crkve može se stalno ostvarivati, kako još jednom molimo: »Primi Gospodine svoju Crkvu i obnovi joj mladost. Oživi je po svom Duhu .. .«⁵⁸

III. *Suvremena posebna briga za mlade*

U čitavoj današnjoj brizi oko mladih u Crkvi postoje ipak šanse i perspektive razvoja svijesti mlade generacije. Tako vjera i dalje i na drugi način može biti vodeći činilac života mladih.

1. U mnoštvu suvremenih problema i briga možemo se kao Crkva pitati: *postoji li religiozna mladež?* Je li ona ikada postojala? I jesu li to ovi naši mladi? Ispravno piše jedan madić: »Mi smo prva generacija nad kojom se tako malo sklapalo ruke. Ne optužujemo one koji su to propustili, ali imamo pravo na milosrđe. Sami tražimo put do Boga i zato, ako i postoji pokoja ruka voditeljica, pazite i imajte razumijevanja ako smo mi mladi i tu skeptični.«⁵⁹ Jednodimenzionalna egzistencija za današnjeg je čovjeka upitna. Mladi čovjek prepušten sam sebi u nesigurnosti i bez orijentacije u svojoj slobodi odlazi u sekte, religije mladih ili, ako materijalno dobro stoji, drogi, možda alkoholu, a najčešće traži konflikte. Mladi su hiperkritični, cinični i sve stavljaju u pitanje. U bogatim se zemljama predaju zabavama i bjegovima od svakog napora. Sve je kod njih kao guma: odgoj, mjerila i autoritet, sve je kao »žvaka« popustljivo, elastično i prilagodljivo, i kao da nema ni osoba ni mjesta gdje bi se mladi čovjek mogao provjeriti i dokazati.⁶⁰

Mladi su svakako pogođeni situacijom gospodarske krize, nezaposlenosti i bespuća i pitaju se o krivnji. Što će u društvu, koji je njihov doprinos: situacija nije laka. »Slomljena« je vjera u tehniku jer je dvoznačna i ne vodi sreći. Utakmice, kino ili disco-klubovi zanimaju samo dio mladih. Teško stanje vodi u depresiju. I mladi ljudi teško vjeruju, teško se vežu i zato radije govore svoje NE pozivu, braku ili odgovornosti u životu. U bogatim zapadnim zemljama ne žele baštinu. Mnogi čak ne žele postati otac ili majka. Često su osamljeni i nemaju smisla. Život starijih im je predalet, stran i zastrašujući. I žive u svijetu kao da nema Boga. Govore da nije važno da li se vjeruje ili ne — najvažnije je da se ispravno živi. I tako bježe od obitelji, škole ili s radnog mjesta.

Mladi su i drukčiji. Znaju biti odani stvari i odlučni u pothvatu. Znak su radosti i sreće i osjetljivosti za društvene probleme. Traže jednostavnost i poštenje, a ne dvoličnost. Jednostavnost i siromaštvo, pravedni mir i sam život nisu onostrani. Otkupljenje se događa i danas jer sloboda je sada ograničena. Mladi je čovjek pošten i neposredan i želi pomoći. Ali on ne racionalizira probleme i odluke i zato želi brzu intervenciju i teško se

⁵⁸ Prijevod molitve prema njemačkom službenom misalu, usp. A. EXELER, *nav. dj.*, str. 50.

⁵⁹ J. KUHN, *Die Wege und das Ziel*. Wir und unsere Kinder, Stuttgart 1976, str. 90.

•° Isto, str. 106.

odlučuje i obećava.⁶¹ Crkva se obraća takvim mladim ljudima i govori im: daj da naučim što misliš, govoriš, pitaš i živiš da bih iznova mogla naučiti poruku koju treba da ti prenesem.⁶²

2. Mladost je doba razlikovanja talenata. Mladi čovjek čezne za srećom i sanja. I ako to čini zajedno s drugima, već je bliži ostvarenju. Mladi smiju biti i nemirni jer ovaj svijet treba učiniti ljudskim, pravednijim i bratskijim.

Mladenaštvo je izvanredno dinamičko razdoblje života.⁶³ *Samoostvarenje* se, naime, događa u mladosti. Za to je potrebna razmjena, dijalog i dar. Kroz taj rast oni sada određuju odnos prema sebi, prema obitelji i prema široj zajednici. Tako škola priprema za zrelost i rad i vodi istini. Životni prostor izvan škole slobodno je vrijeme u kojem Crkva može ponuditi putove koji po Isusu Kristu vode Bogu.⁶⁴ Mladi čovjek u slobodno vrijeme treba da otkrije i područje prirode i kulture.

Treba znati da mladi čovjek nije danas gori nego što je bio onaj jučer. Dapače, on je ozbiljniji i usredotočen je na bitno i iskren zato što je istinitiji. Iznad svega potreban mu je stoga vidik ljubavi: da je vječno ljubljen i prihvaćen, da bi i on mogao ljubiti. Ako ima ljubav, naći će i potrebno rješenje. I zato u radosti, prema riječima pape Pavla VI., mladi mogu izgrađivati civilizaciju ljubavi.⁶⁵ Mladi čovjek ne može sebe potpuno naći, osim u sebedarju, koje postaje ujedno mjerilo ljubavi prema Bogu i čovjeku, ali i kriterij ostvarenog spasenja.

Mnogo promjena dolazi u mladog čovjeka seksualnim hormonima. Mladi su seksualno zreli i približavaju se kraju biološkog razvoja, makar na mnogim područjima još nisu samostalni.⁶⁶ Oni su danas i na tom području otvoreniji, što ne znači odmah i zloupotrebu. Rad drugih, obitelj, škola i vrednote stečene odgojem upravo se na tom području provjeravaju prije prihvaćanja. Danas je i tu opasnost od instrumentalizacije, Jer mladi je čovjek predstavljen kao onaj koji zrači, uspješan je i erotski privlačan.⁶⁷ Seksualnost nije, međutim, reklamno sredstvo i samo sebi svrhom, koje bi služilo samo neodgovornom uživanju. I tu se vrednote prenose osobno tako da postoji manja mogućnost da se zlo nazove dobrim, a dobro zlim.⁶⁸ Briga je Crkve da naravna sklonost, radoznalost i interes na tom području sazriju u poštovanje, dostojanstvo, slobodno i radosno darivanje tijela i du-

⁶¹ Usp. K. HEMMERLE, nav. čl, str. 38.

⁶² Isto, str. 36.

⁶³ Usp. H. KOCH, *Miteinander leben — miteinander glauben*. Perspektiven und Modelle kirchlicher Jugendarbeit, Düsseldorf 1984, str. 11.

⁶⁴ Usp. R. BLEISTEIN, nav. dj., str. 59.

⁶⁵ Usp. A. EXELER, nav. dj., str. 14—15.

⁶⁶ Ovdje se ograničujemo samo na izlaganje korizmene poslanice mladima kardinala F. Kuharica. Problem je donkle dotaknut i kod: I. FUČEK, »Moralna problematika u odgoju preadolescenata i mladih s obzirom na njihovo opredjeljenje za vjeru ili nevjeru«, u *Obnovljeni život* 38 (1981) br. 5, str. 389—405.

⁶⁷ Usp. J. KUHN, nav. dj., str. 90.

⁶⁸ Usp. F. KUCHARIC, nav. dj., str. 27

A a !

ha sve do poniranja u samu Božju ljubav koja je veća i zato jamstvo prave tjelesne ljubavi.

3. *Perspektive* mladih teže da nastane: novi čovjek, slobodan od predrasuda i neprijateljskih misli, slobodan od prisile društvenih zakona, uvijek u pokretu i slobodari za nove susrete. Mladi traže više od blagostanja: humano društvo u kojem uzvišene riječi postaju činjenice, a činjenice riječi. Veliku važnost kod njih imaju prijateljstvo, ljubav, sreća, život i smrt. I prošao je val sveopće kontestacije, o čemu je 70-ih godina govorio talijanski film »La contestazione generale«. Mladi čovjek nije samo reaktivan i malo je kontestatora, a dobar dio mladih prihvaća vrednote i današnje društvo i želi biti proaktivan.⁶⁹

Uistinu treba biti dijete ove Zemlje, ali isto je tako moguće biti i dijete Božje. Svaki mladi čovjek, pa bio on i nezainteresiran i pasivan, želi bar nešto pridonijeti budućnosti i preživjeti. Identitet je najsigurniji u aktivnosti.⁷⁰ Mladi dobro vide da treba živjeti tako da bi i drugi preživjeli, a to vodi samo putem askeze. Preneseno i mišljeno religiozno, može se reći da istina smije biti zahtjevna pa Bog koji ništa ne zahtijeva nije pravi već popustljivi Bog. Riječi i signali pokazuju da su mladi odgovorni za budućnost i da se zauzimaju za pravednost, mir i ekumenizam.

Riječ vodilja mladog čovjeka zove se danas solidarnost. Poznati su mnogi mladenački doprinosi solidarnosti svagdje gdje su ljudi ugroženi ili pogodeni katastrofama kao što su poplava, potres i drugo. Time se ne gaji povezanost grupica već svesvjetsko bratstvo. Čovjek ne smije biti čovjekova žrtva. Svojtveno je mladoj osobi da traži i zanima se za osobni razvoj i rast pa traži interesna područja i preispituje autoritete i mjerila koji su na snazi.

4. Premalo je *vjeru* poznavati samo kroz pouku. Danas ima premalo razmjene: gotovo nigdje, pa ni u religioznim obiteljima, ne govori se o Bogu.⁷² Kao da postoji opravdani stid koji nas koči da razgovaramo o najintimnijim i najunutrašnjijim stvarima kojima osobito pripada vjera. Mladi, kada i govore o vjeri, čine to vrlo uvijeno. Opravdana je pri tom njihova čežnja da stvaraju uvijek veću i ispravniju sliku Boga.⁷³ No ipak je premalo govoriti samo o nekome nasuprot i neodređenom i gotovo se nikada ne koristiti spontano religioznim predanim pojmovima i sadržajima. Mladi s mukom uspiju izgovoriti ime Boga, Isusa Krista, Majke Božje ili svetaca. Nešto otpada na naše sekularizirane, ponegdje i na neprijateljske odnose prema vjeri pa se traži hrabrost da se vjera pokaže ili artikulira.

Vjera ostaje živa ako se ne prestanemo pouzdavati u Boga, ako ga slušamo i ako s njim razgovaramo. To se čini u molitvi, osobnoj ili zajedničkoj. Važna je razmjena molitve: postoji li netko tko za nas moli? Zna-

«» Usp. R. BLEINSTEIN, *nav. dj.*, str. 20

⁷⁰ Isto, str. 55, navodi E. H. Eriksona.

⁷¹ Isto, str. 46.

⁷² Usp. A. KELLER — W. RUPP, *nav. dj.*, str. 17—18.

⁷³ Isto, str. 67.

ju li sin, kćerka, prijatelj ili netko drugi da vi za njih molite, ili, obratno, da oni za vas mole. I molitva se ostvaruje u ozračju ljubavi. Davanjem i primanjem napreduje i zrije. Uzajamno se gradi i kuća vjere. Crkva je pravo mjesto za vjerska pitanja i oblike vjerske prakse. I nije ispravan duh u Crkvi da mladi što prije i što lakše postanu kao i stariji. Put do Boga traje dugo. I praksa pokazuje da treba preispitati crkvenu žurbu i sklonost da prije vremena, u dobi između 8. i 12. godine, dobije gotove kršćane kojima kršćanstvo, onda kada se ti isti mladi ljudi budu odlučivali na drugim područjima životnog izbora više ne bude bilo zanimljivo.

5. Stariji treba da budu na strani mladenačkih snova kako bi izdržali utopiju i odvažili se na ono neobično i neugodno u životu.⁷⁴ Put je lakši i dobro je ako se mladi okupljaju oko neke istaknute osobnosti, čovjeka koji predano služi visokim idealima i vrednotama. I samo onaj razumije iskustva mladih koji kroči zajedno s njima odvažnošću vjere. Važni su i mladi svećenici jer su mladi i lakše dijele život mladih: slave misu mladih, drže pouke, podupiru i sudjeluju u zajedničkim mladenačkim pothvatima, drugim riječima ispunjuju crkvu životom. Za nastavak vjere kod mladih važni smo mi odrasli i stariji vjernici. Vjera je kao most kojim smo i mi išli i, ukoliko porušimo taj most, kako će ići iza nas mladi ako im nismo ništa ostavili.⁷⁵ Nije ispravno lišiti mlade vjerskog odgoja i puta jer pitanje je hoće li kasnije kao odrasli imati mogućnosti da sami otkriju taj put.

Važno je s kakvom namjerom dolazimo mladom čovjeku, možda je to odveć materijalna ili ideološki zarobljena ideja? Treba doći jednostavno i po pravu. Mladi brzo osjećaju da li ih netko voli ili ih želi iskoristiti za svoju svrhu i interes. Odrasli treba da budu spremni i otvoreni za dijalog. Inače, mladi idu drugamo i drugima. Jer oni traže suvremenike koji su jaki u ljubavi i u dobroj volji. Nisu dovoljno vršnjaci; u povezanosti sa starijima mlada osoba treba da nauči poštovati i biti zahvalna što onda obogaćuje i susret s vršnjacima.⁷⁶ I pretpostavljeni voditelji i suradnici moraju biti bar malo ispred ako sami žele druge povesti naprijed. U radu s mladima povrh svega treba njegovati povezanost Crkve s mladima. Ne indokrinirati ih (makar spretno), ne suditi (ni s ljubavlju), već u danim okolnostima razmišljati, rasti i sazrijevati zajedno s njima.

⁷⁴ Usp. R. BLEISTEIN, *nav. dj.*, str. 47.

⁷⁵ Usp. J. KUHN, *nav. dj.*, str. 95.

⁷⁶ Usp. E. SUJAK »Sazrijevanje mlade osobe«, u *Internationale katholische Zeitschrift —~ Communio* 12 (1983), br. 4, str. 325—331, SKS br. 53, str. 33.

RELIGION AND YOUNG PEOPLE

Summary

The subject under discussion in this article is about the young from the biblical point of view where youth always means a chance. Already in the Old Testament God commits his liberation designs to young people. The author defines the Gospels as »a dream of the future« in the sense that they aim at always new and better life. This is why whoever lives according to the Gospels remains always young. Young people in Church are the guarantee of her youth. For the pastoral work among young people, the author emphasizes, the Church must know their needs because it is not only a question how to lead them to Church but also how they themselves should renew the Church in a constructive way.

Mihály Szentmártoni

MLADI U SVIJESTI ODRASLIH

Gotovo je nemoguće da odrasli *objektivno* pišu ili govore o mladima. Uvijek naime, postoji opasnost da govorimo ne o njima, nego o našoj predodžbi o njima. Razlog za to treba tražiti u činjenici da mladi svojom pukom prisutnošću uzburkaju u odraslima duboko potisnute, zaboravljene ili zataškane osjećaje i uspomene, zbog čega većina odraslih bježi u obrambeno ponašanje. A poznato je da je najuspješnija obrana protunapad: kritika, podcjenjivanje ili izravni napad.

Prema rečenome, nimalo nas ne iznenađuje tvrdnja da je svijet odraslih u svojim osjećajima prema mladima — a, prema tome, i u svojim postupcima i stavovima — podijeljen. Zanimljivo je promatrati stav odraslih prema mladima: u početku će im se diviti, da bi uskoro zatim kritizirali; katkad imamo dojam da živimo u društvu koje je sasvim usmjereno prema mladima, koje ih gotovo obožava, da bismo potom začuđeno primijetili kako isto to društvo žestoko kritizira mlade, dapače, gotovo ih odbacuje i prezire. Ako, dakle, želimo bar donekle objektivno govoriti o mladima, onda moramo prije svega raščistiti u sebi ove podvojene osjećaje. Ne tvrdimo da sad svatko od nas mora otići na psihoterapiju, nego je već mnogo i to ako ih posvijestimo i zauzmemo kritički stav prema vlastitim stavovima i sudovima: nisu uvijek izražaj stvarnog stanja nego katkad projekcija našega vlastitog nutarnjeg svijeta. Stoga ćemo u ovom predavanju